

Глушко Аліна Дмитрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів і банківської справи*

Крикун Поліна Олександрівна,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечення стабільного розвитку діяльності підприємства та ефективності його функціонування залежить від розробки і впровадження якісної та діючої стратегії, при застосуванні якої можливо буде досягти високого рівня конкурентоспроможності ресурсів і підприємницьких можливостей даної галузі виробництва. Однією з найважливіших умов для забезпечення стабільного фінансового та економічного стану є створення надійної системи економічної безпеки, яка буде спрямована на мінімізацію дестабілізуючих факторів та запобігання негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз у фінансуванні та розвитку підприємства.

Проблеми фінансової безпеки підприємств аналізують та досліджують у своїх працях такі вчені як: Бланк І.А., Олейникова Є.А., Сухорукова Т., Плетникова І., Ілляшенко С., Клебанова Т., Козаченко Г. В. та інші. Разом з тим, аналізуючи наукові дослідження перелічених авторів можна дійти до висновку, що існує низка невирішених питань та суперечок, щодо вибору потрібного у певному випадку найефективнішого підходу, який може бути виявлений серед усієї сукупності методологічних інструментаріїв, тільки шляхом порівняння та зіставлення переваг та недоліків кожного з них у процесі проведення оцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Серед найпоширеніших підходів до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства можна виділити:

1) Індикаторний (пороговий) підхід – економічна безпека встановлюється за результатами порівняння фактичних показників діяльності підприємства із граничними значеннями індикаторів. Згідно даного підходу рівень фінансово-економічної безпеки підприємств розраховується за формулою:

$$X_i = \left(\frac{P_{if}}{P_{in}} \right)^b, \quad (1)$$

де P_{if} , P_{in} – відповідно фактичні і нормативні значення i -го показника;
 b - показник ступеня.

Позитивною стороною індикаторного підходу є можливість комплексної систематизованої оцінки економічної безпеки підприємств за умов науково-обґрунтованого визначення індикаторів та визначення їх граничних значень для відповідної галузі.

Негативною стороною є складність у застосуванні, проблематичність визначення значень індикаторів щодо підприємств різних галузей.

2) Ресурсно-функціональний підхід – забезпечує визначення рівня економічної безпеки на основі оцінки ступеня використання ресурсів підприємства за функціональними складовими. Рівень фінансово-економічної безпеки підприємств розраховується як:

$$V_{r_{cb}} = \sum k_i \times d_i,$$

де k_i - значення часткових функціональних критеріїв економічної безпеки підприємства;

d_i - питома вага значущості функціональних складових безпеки підприємства;

n - кількість функціональних складових безпеки підприємства.

Позитивні сторони даного підходу: всебічність та комплексний характер можливості визначення стану функціональних складових економічної безпеки підприємства та чинників впливу на них, що дозволяє розробити заходи забезпечення максимального рівня функціональних складових відповідної безпеки підприємства.

Негативні сторони ресурсно-функціонального підходу: відсутність конкретизації факторів щодо підприємств різних галузей, що ускладнює вибір функціональних складових до оцінювання заданим підходом [2].

3) Програмно-цільовий підхід - оцінка здійснюється на основі інтегрованої сукупності показників, що визначають рівень економічної безпеки із застосування багатокритеріального аналізу. Згідно даного підходу рівень фінансово-економічної безпеки підприємств розраховується за формулою:

$$PB = \prod_{i=1}^M q_i \times j \prod_{j=1}^N \frac{I_{jt+1}}{I_{jt}} > 1,$$

де q_i - показник контролю за включенням моделі параметрів безпеки підприємства (приймається рівним 1 за наявності показника, 0 - за його відсутності);

M - кількість нормативних показників;

I_{jt}, I_{jt+1} - індекси показників економічної безпеки, розглянуті в динаміці відповідно до періоду t і $t+1$, характеризують крок переоцінки рівня економічної безпеки підприємства.

Позитивною стороною програмно-цільового підходу є його здатність відображати принципи й умови управління та розвитку підприємства.

Негативною стороною даного підходу є високий ступінь складності аналізу, який проводиться, з використанням методів математичного аналізу.

4) Економіко-математичний (вартісний) підхід - оцінка здійснюється на основі функціональної залежності рівня безпеки підприємства від відповідних показників діяльності підприємства. Рівень фінансово-економічної безпеки підприємств розраховується наступним чином:

$$f(x_i) = -1 + e^{-\lambda(x-x_{RH})},$$

де e - основа натурального логарифма, що дорівнює 2,71828;

λ - постійна додатна величина.

Позитивні сторони вартісного підходу є простота інтерпретації отриманих результатів оцінки.

Негативними сторонами даного підходу є складність формування системи оціночних показників; неточність алгоритму розрахунку, пов'язана з невизначеністю видів локальних функцій.

5) Бухгалтерський підхід - передбачає використання критеріїв, які розраховуються на основі інформації бухгалтерського та управлінського обліку. Даний підхід дає можливість при розрахунках використати фактичну інформацію про господарську діяльність підприємства, що дозволяє уникнути недоліків, притаманних методам експертної оцінки. Недоліками бухгалтерського підходу є те, що процес ідентифікації і виміру необхідних даних характеризується складністю, довготривалістю та вимагає обробки значних масивів інформації.

б) Графічний підхід – дозволяє визначити зону нормального рівня безпеки, зону критичного рівня та передкризову зону. Критичні значення вихідних показників визначаються виходячи з умови мінімально припустимого рівня безпеки. Позитивними сторонами методу є можливість графічної інтерпретації результатів оцінки та розділення показників на групи стимуляторів та дестимуляторів. Недоліками є необґрунтованість вибору вихідної системи показників та діапазонів нормативних значень [1].

Таким чином, систематичне оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємства є запорукою його ефективної діяльності і розвитку та убезпечення від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Вибір же методичного інструментарію оцінювання рівня фінансово-економічної безпеки підприємства має здійснюватися управлінцями на основі зваженого підходу з урахуванням специфіки діяльності підприємства.

Література

1. Козаченко Г.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: [монография] / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко. – К.: Либра, 2003. – 280 с.

2. Свіщ О.О. Аналіз методів оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] // О.О. Свіщ. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua>.

УДК 336.124

Глушко Аліна Дмитрівна,

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, старший викладач кафедри фінансів і банківської справи*

Песоцька Міла Вікторівна,

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Процес управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства забезпечує мінімізацію ризиків, які виникають в процесі його діяльності. Актуальним завданням, яке має вирішувати будь-яке підприємство, є оцінювання ризиків і прогнозування фінансово-економічного стану з огляду виконання властивих йому функцій, впровадження заходів їх захисту від впливу різних внутрішніх і зовнішніх факторів.

Всі управлінські рішення в галузі забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів підприємства, від зовнішніх і внутрішніх загроз, взаємопов'язані і мають прямий або непрямий вплив на результати його діяльності. Захист обумовлений сталістю органів управління підприємства на відповідних рівнях: забезпечити сталий економічний розвиток підприємства; нейтралізувати негативний вплив кризових явищ економіки; сформувати адекватну систему обліку фінансових потоків і зміцнити операційну ефективність системи контролю; забезпечити проведення робіт із захисту конфіденційності інформації, що становить комерційну таємницю тощо [1].